

Inhoud

1. Razzia	7
2. Verstopplek	10
3. Melden	13
4. Rotmof	16
5. Maria	19
6. Kerk	23
7. Naar huis	26
8. Eten brengen	30
9. Weggevoerd	33
10. Straf	36
11. Station	39
12. Briefje	42
13. Verstopt	45
14. Zwarte rookwolken	48
15. Overall scherven	51
16. Tabak	53
17. Graanvlokken	56
18. Naar Duitsland	60
19. Ziek	63
20. Bezoek	67
21. Canadese soldaat	70
22. Bevrijd	73
23. NSB'ers	76
24. Een lijst	79
25. Bericht over papa	82
26. Aan het werk	85
27. Terug	87
28. Thuis	90
Nawoord	94
Verklarende woordenlijst	95

Psalm 84:3 en 4

*Welzalg hij, die al zijn kracht
en hulp alleen van U verwacht,
die kiest de welgebaande wegen.
Steekt hen de hete middagzon
in 't moerbeidal, Gij zijt hun bron
en stort op hen een milden regen,
een regen, die hen overdekt,
verkwikt en hun tot zegen strekt.*

*Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort,
elk hunner zal in 't zalig oord
van Sion haast voor God verschijnen.
Let, HEER' der legerscharen, let
op mijn ootmoedig smeekgebed!
Ai, laat mij niet van druk verkwijnen,
leen mij een toegenegen oor,
O, Jakobs God, geef mij gehoor!*

(Psalmberijming van 1773)

1 Razzia

Anna gaat met haar hoofd tegen mama's schouder aanliggen. De organist speelt op het orgel, ze hoort het bijna niet. Nog nooit werd er voor de kerkdienst zo veel gefluisterd. Mama wrijft steeds met haar hand over haar rok.

'Ik wil dat je naar huis gaat', zegt ze tegen papa.

Hij kijkt strak voor zich uit. Een meneer achter papa staat op. Het is de man van Veertje. Zo heet de mevrouw niet in het echt, buurjongen Ben heeft die naam bedacht. Veertje draagt namelijk altijd een hoed met een veer in de kerk. En als ze praat, en dat doet ze nogal veel, dan beweegt de veer steeds op en neer.

'Wat een toestand, hè?' Veertje leunt voorover en fluistert in mama's oor.

'Ze denken dat er vandaag een razzia wordt gehouden. Ik heb tegen mijn man gezegd: "Naar huis jij." Ik ben zo blij dat hij gelijk is gegaan.'

Er staat nog een meneer op, helemaal aan de andere kant van de kerk. Ook hij verlaat het gebouw.

'Zou jij ook niet gaan?' vraagt Veertje aan papa.

Papa blijft strak voor zich uit kijken. Anna heeft geen idee wat een razzia is, maar ze weet zeker dat het iets ergs is. Dat ziet ze aan mama's gezicht.

Ze kijkt naar de galerij. Wat raar, buurjongen Ben is vandaag niet in de kerk. En er zijn meer mensen niet.

Veertje ratelt alweer verder. 'In het noorden en het oosten van Nederland hebben de moffen jonge mannen opgepakt. Ze moesten een linie bij de IJssel graven. Nu willen de moffen vast nóg een linie en daar hebben ze natuurlijk gravers voor nodig.'

‘Je kunt beter naar huis gaan om je te verstoppen.’ De stem van mama klinkt smekend en ze knijpt even in papa’s hand. ‘Ik wil niet dat ze jou meenemen!’

Anna pakt haar psalmboekje uit haar tas en bladert erdoorheen. Razzia betekent dus dat ze mensen oppakken. Ze wil niet dat papa wordt opgepakt. Papa moet de kerk uitgaan voordat de dienst begint.

‘Ga, alsjeblijft!’ zegt mama nog een keer.

De organist stopt met spelen. Achter de preekstoel gaat een deur open. De dominee stapt met de ouderlingen en diakenen de kerk binnen. Hun voetstappen klinken bijna net zo gelijk als die van soldaten.

‘Ik heb een mededeling.’ Voor in de kerk staat een ouderling. ‘Er is onraad in het dorp. Daarom adviseer ik alle mannen tussen de achttien en vijftig jaar weg te gaan. Verstop je zo snel mogelijk.’

Nu staat papa wel op. Mama slaat een arm om Anna heen. ‘Hij gaat naar huis’, fluistert ze in Anna’s oor. Haar stem klinkt opgelucht. Het duurt even voordat de mannen weg zijn. In de kerk zijn allemaal lege plekken. Dan staat de dominee op en gaat onder aan de preekstoel staan. Het wordt eindelijk stil in de kerk.

Anna luistert naar de geluiden buiten de kerk. Het lijkt wel of ze marcherende soldaten hoort op het marktplein. Of is het de echo in haar oor van de ouderlingen en diakenen die net met de dominee binnenkwamen? Ze gaat wat rechterop zitten. Wordt er nou geschoten?

Anna spitst haar oren. Ze hoort het geluid van een auto, zouden het soldaten zijn die mensen oppakken? En waar zou papa zich verstoppt hebben? Hij is zo slecht in verstoppen.

Toen Anna tien jaar werd, hadden haar ouders een schep en bloempotten voor haar gekocht. Omdat ze zo van tuinieren houdt. Ze hadden het cadeau in de inbouwkast op hun slaapkamer verstopt. Anna had het gelijk gezien. De inbouwkast is een slechte verstoppolek. Dat zou papa toch wel begrijpen? De dominee loopt de kansel op. De organist speelt de eerste psalm. Anna kijkt naar de mensen op de galerij. Zat zij daar maar, dan kon ze naar buiten kijken. Als de dominee maar niet te lang preekt vandaag. Ze moet papa helpen met het vinden van een goede verstoppolek. Ze moet thuis zijn voordat de soldaten komen.

2 Verstopplek

In het hooi moet papa zich verstoppen, dat is de beste plek. Daar kijken de Duitsers vast niet. Terwijl de dominee over Hosea preekt, bedenkt Anna een verstopplek voor papa. Eindelijk zegt de dominee: 'Amen', de preek is afgelopen.

Anna doet de knopen van haar zondagse jas alvast dicht. Eigenlijk is haar jas te klein. Eerder kreeg ze elk jaar een nieuwe jas en nieuwe kleren voor de zondag. Maar dit jaar niet.

'Als de oorlog is afgelopen, maak ik een nieuwe jas voor je', heeft mama beloofd. 'Dan gaan we samen stof uitzoeken.'

De mensen zeggen dat de oorlog niet lang meer zal duren. De moeder van Ben houdt op een landkaart bij hoe ver de bevrijders zijn. Ze zegt dat het zuiden van Nederland al bevrijd is.

Mama trekt aan Anna's arm. 'Ga eens staan', fluistert ze.

De dominee spreidt zijn armen en spreekt de zegen uit: 'De HEERE zegene u, en behoede u! De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig! De HEERE verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede!'

De koster doet de deuren naar buiten open. Er lopen soldaten op het marktplein bij de kerk. Anna hoopt dat mama vandaag niet blijft praten. Ze wil gelijk naar huis. Ze ziet een legerauto staan. Verderop staat een soldaat met een mitrailleur.

'Ik ben bang!' Anna knijpt mama in haar arm.

Veertje staat mama buiten op te wachten. 'Heb je ze zien staan? Ik zei het toch, een razzia.'

Niet praten, denkt Anna, niet praten. Als deze mevrouw begint, stopt ze niet meer. Veertje wil nog wat zeggen, maar Anna trekt mama gewoon mee. Ze hebben geen tijd om te praten. Ze moeten een verstopplek zoeken voor papa.

Het huis is leeg. Waar zou papa zijn? Mama kijkt in de kelder- kast en achter de bank. Anna loopt naar boven en doet de in- bouwkast open. Onder de kleren die er hangen, ziet ze de schoenen van papa. Zie je wel, hij is slecht in verstoppem.

‘Hier vinden ze je gelijk, papa. Je moet een andere plek zoeken. Kom mee!’ roept ze. Anna kijkt uit het raam. Ze ziet nog geen soldaten in de straat.

Vlug lopen ze naar beneden. Mama staat naast de tafel.

‘Ben je nog niet verstopt?’ vraagt ze geschrokken als ze papa ziet.

Anna trekt haar schoenen aan. ‘Ik weet een betere plek.’ Ze loopt naar het hooi en wijst naar een lege plek tussen de hooi- balen.

‘Ik heb een hut gemaakt. Als we hier andere hooibalen voor zet- ten, dan vinden ze je nooit.’

Snel beginnen Anna en mama de hooibalen op te stapelen. Te- vreden kijkt Anna naar het resultaat. Papa is onvindbaar.

‘Naar binnen’, zegt mama. Anna loopt achter haar moeder aan en gaat aan de keukentafel zitten. Mama zet de soeppan op het vuur. Ze maakt op zaterdagavond altijd al het eten voor de zon- dag klaar, zodat het dan echt een rustdag is. Ze hoeft het eten nu alleen nog maar op te warmen.

‘Kijk eens, gevulde soep’, zegt mama. Ze schenkt een soepkom vol.

Anna roert met haar lepel door de soep. Ze krijgt geen hap door haar keel. Als ze de groenten er nou uitschept, dan lukt het mis- schien wel. Ze gooit een stuk wortel terug in de pan. Mama heeft niets door. Ze staart naar buiten. Snel lepelt Anna de prei en bleekselderij ook uit haar kom. Nu heeft ze alleen nog maar bouillon.

Buiten wordt er geschoten. De Duitsers schreeuwen commando's die Anna niet kan verstaan. Dan wordt er op de deur gebonsd. Voor de deur staat een Duitse soldaat.

'Aufmachen!' roept hij.

Er is ook een politieman bij. 'Waar is uw man?' vraagt hij.

Mama begint weer over haar rok te wrijven. Waarom doet ze dat toch steeds?

'Mijn man is er niet, hij is bij familie', antwoordt ze.

De Duitse soldaat loopt naar binnen en blijft bij het orgel staan. Zonder iets te vragen, zet hij het aan en speelt er een deuntje op.

'Der Mann ist nicht zu Hause', vertelt de politieagent aan de Duitse soldaat. Die stopt meteen met spelen.

'Das werden wir noch sehen', zegt hij en loopt naar de kelderkast. 'Het is alleen een controle van de persoonsbewijzen', vertelt de politieagent. 'Als uw man thuis is, doet hij er verstandig aan zich te melden. Wie niet meekomt en later toch nog gevonden wordt, zal doodgeschoten worden.'

De soldaat stampt door het huis, hij is inmiddels boven. Anna hoort deuren klappen. Ze weet zeker dat hij in de inbouwkast kijkt. Het is maar goed dat papa daar niet meer zit. Dan hoort ze de traptrede weer.

'Niemand zu finden', zegt de soldaat.

'Ik zei het toch,' zegt mama tegen de politieagent, 'mijn man is bij familie.' Langzaam loopt de soldaat naar Anna. Hij wijst naar haar jurk.

'Was ist das?' vraagt hij.

Anna ziet dat er hooi op haar jurk zit. Snel klopt ze het van haar kleren, maar het is al te laat. De Duitser is al buiten.